

- надалі, глобалізаційні тенденції перейдуть на якісно новий технологічний рівень, що зумовлено розповсюдженням віртуальних банківських відділень, перехід банківських послуг на електронну основу.

Література

1. Лук'яненко Д.Г., Поручник А.М. Антонюк Л.Л. Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку: Монографія: У 2 т. – Т. I / За заг. ред. Д.Г. Лук'яненка, А.М. Поручника. – К.: КНЕУ, 2006. – 816 с.
2. Синки Дж. Финансовый менеджмент в коммерческом банке и в индустрии финансовых услуг / Пер. с англ. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. – 1018 с.
3. Skinner K. The future of banking: in a globalised world. – Willey finance series: John Wiley & Sons, Ltd, 2007. – 197 p
4. Рязанова Н. С. Фінансовий ринок: його генезис, сутність та функції. / Н. С. Рязанова // Фінанси, облік і аудит: збірник наукових праць. – 2011. – Вип. 17 – с. 179 – 185.
5. TOP-10 World Banks, 2012. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // <http://www.thebankerdatabase.com/>;
6. Global 2000: The World's Largest Banks 2015. Forbs. Investing. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.forbes.com/sites/liyanchen/2015/05/06/2015-global-2000-the-worlds-largest-banks/>

УДК: 336.7

Корнилюк Р. В.

**к.е.н., доцент кафедри банківської справи
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»**

ПРИВАТБАНК: НАЦІОНАЛІЗАЦІЯ СИСТЕМНОГО РИЗИКУ

Націоналізація «ПриватБанку» у грудні 2016 року та триваючий донині процес його інтеграції в державний сектор банківського ринку змусили багатьох науковців та банківських регуляторів усерйоз задуматись над рядом ключових питань, пов'язаних із перевагами та ризиками застосування політики *“Toobigtotofail”* («надто великий для банкрутства») в Україні [1]. Чи було банкрутство «ПриватБанку» неминучим за умов непроведення націоналізації? Чи справді загрожував повний дефолт найбільшого банку фінансовій стійкості банківської системи? Як трансформувались джерела системного ризику після націоналізації і які регуляторні заходи сприятимуть їх подоланню?

Відповідь на перше питання дає ряд хронічних проблем «ПриватБанку», пов'язаних із низькою фінстійкістю та його нестійкою бізнес-моделлю, попри наявні технологічні новації, високу зручність та якість обслуговування.

— **Слабка підтримка з боку акціонерів.** Банк програвав іноземним і державним за критерієм підтримки акціонерів та ризиків, пов'язаних з власниками, про що свідчили їхні напружені стосунки з владою, слабкі темпи формування резервів під кредитні ризики, затримки зі збільшенням капіталу, наявність простроченої заборгованості перед НБУ за кредитами рефінансування.

— **Здатність банку генерувати чистий процентний дохід (ЧПД) суттєво спадала** починаючи з 2015 року через погіршення якості кредитного портфеля, що був сформований у процесі високо ризикового кредитування компаній, через ланцюжки офшорних компаній пов'язаних зі старими власниками

— **Надмірне зростання процентних витрат**, необхідних для функціонування так званої бізнес-моделі «банка-пилесоса» стало додатковим фактором падіння ЧПД. Так, для

утримання вкладників банку №1 довелося утримувати депозитні ставки вище ринкових, відповідно постійно зростало відношення відсоткових витрат до доходів.

— **Значна частка позик пов'язаним особам**, на яку опосередковано вказувала галузева структура корпоративного кредитування, оприлюднена в квартальних звітах банку, реальну якість яких було складно оцінити, також реалізовані уже після націоналізації ризики їх неповернення через проблеми в основному бізнесі або відповідні рішення колишніх бенефіціарів.

Описані вище проблеми матеріалізувалися у формі падіння кредитного рейтингу Приватбанка, незадовільних результатів стрес-тестування НБУ та загострення проблем із ліквідністю, яку колишні топ-менеджери пояснювали суспільству інформаційними атаками на банк. На думку автора, вони хоч могли підштовхнути власників піти на умови влади, їх важко назвати самодостатніми причинами націоналізації з огляду на більш глибокі підстави.

Подальше збереження *status quo* було неможливим і загрожувало фінансовій стійкості системи через подальше збільшення обсягу кредитного ризику, загрози набігу на банк зі сторони вкладників після падіння ставок чи перебоїв з ліквідністю, а також з огляду на ймовірність загострення політичного протистояння влади зі старими власниками. Близько 150 млрд грн. роздрібних депозитів Приватбанку і його гегемонія на ринку безготівкових платежів населення та малого і середнього ризику привели б до колапсу фінансової та платіжної системи в випадку банкрутства і необхідності миттєвої виплати інфляційно-загрозливих сум з ФГВФО за рахунок платників податків. Відтак, націоналізація Приватбанку, яка була б руйнівною для системи у попередні періоди макрофінансової нестабільності та інституційної слабкості регулятора, нині виявилася вимушеним, але критично важливим кроком для запобігання загрозі подальшого нарощення інсайдерських кредитів, неконтрольованого зростання кредитних ризиків, не допустивши неминучого дефолту через нестачу ліквідності.

З іншого боку, націоналізація Приватбанку суттєво поглибила проблему неефективності держаного банкінгу в Україні. Внаслідок націоналізації найбільшого банку країни, падіння якого призвело б до системного колапсу, частка держави в активах банківської системи зросла до 53%, а за обсягом депозитів населення та кількістю відділень сягнула 60%. Без націоналізації ми отримали б два сценарії: або швидку втрату ліквідності та повний дефолт Приватбанку, або продовження рефінансування та нарощування інсайдерського портфеля і процентних витрат, що підвищили б суспільну ціну дефолту в майбутньому. Однак у довгостроковому періоді пряме управління державою системними банками загрожує конкуренції та ефективності банківського сектору, а також вимагатиме рішень щодо подальшої часткової або повної приватизації для збереження ринкової дисципліни та зменшення поля для корупційних ризиків.

Шляхом скоординованих дій регуляторів та коштом суттєвих капітальних вливань з боку держави, оформлених у вигляді емісії ОВДП на суму 116 млрд грн [2], державі вдалося підтримати ліквідність банку для забезпечення усіх бажаючих зняти кошти з поточних рахунків та депозитів із можливістю дострокового розірвання, що призвело до неочікуваного зростання роздрібних вкладів у 1 кварталі 2017 року після падіння в перші тижні націоналізації.

Втім ключовими задачами перед менеджментом лишаються: а) реструктуризація гігантського інсайдерського портфеля, формування резервів під кредитні ризики; б) пошук нового відповідального інвестора для компенсації втрат платників податків; в) зниження ставок і зміна бізнес-моделі, що на даний момент зберігає риси (націоналізованої) фінансової піраміди.

Література

1. Підписано договір про продаж 100% акцій ПАТ КБ «Приватбанк». URL: <http://www.fg.gov.ua>
2. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://www.bank.gov.ua/>